

Psikolojik Danışman Adaylarının Psikolojik Danışma Öz-Yeterliklerinin Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimlerine Göre Yordanması

Predicting Counseling Self-Efficacy of Counselor Trainees According to Professional Dispositions

Erkan Yağız Koç¹, Betül Meydan²

Öz

Bu araştırmanın amacı, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterliklerini yordamada mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin rolünü belirlemektir. Bu kapsamda, psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin alt boyutları olan farklılıklara saygı, kişiler arası ilişkilerde özen, insanlara ve yardım etmeye yönelik olma, yaşama karşı olumlu tavır, kendinin farkında olma/ kendini kontrol etme ve yeniliklere açık olmanın psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerini ve alt boyutları olan yardım becerileri öz-yeterliği, oturumu yönetme öz-yeterliği ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterliğini yordama gücü incelenmiştir. İlişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilen bu çalışmanın örnekleme tabakalı örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklemini 2021-2022 eğitim öğretim yılında Türkiye'deki dokuz devlet üniversitesinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programının son sınıfında öğrenim görmekte olan 299 psikolojik danışman adayı oluşturmuştur. Araştırmada veriler Psikolojik Danışma Öz-Yeterliği Ölçeği, Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimi Değerlendirme Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, insanlara ve yardım etmeye yönelik olma ve kendinin farkında olmanın yardım becerileri ve oturum yönetme psikolojik danışma öz-yeterliklerini; farklılıklara saygı ve kişiler arası ilişkilerde özenin psikolojik danışmadaki zorluklara yönelik psikolojik danışma öz-yeterliklerini yordadığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler

1. Psikolojik danışman eğitimi
2. Psikolojik danışma öz-yeterliği
3. Mesleğe ilişkin kişisel eğilim
4. Psikolojik danışman adayı

Abstract

The purpose of this study is to determine the role of professional disposition in predicting counseling self-efficacy of counselor trainees. In this context, the predictive power of professional dispositions in counselor trainees subdimensions such as diversity tolerance, compassionate communication with clients, prosocial tendency, positive attitude toward live, self-awareness/ self-control and openness to new experience on the subdimensions of counseling self-efficacy, including helping skill self-efficacy, session management self-efficacy and counseling challenges self-efficacy was examined. The sample of the study, which was conducted with the relational survey model, was formed by stratified sampling method. The sample consisted of 299 counselor trainees enrolled in the last year of the Guidance and Counseling undergraduate program of nine state universities in Türkiye in the 2021-2022 academic year. The data were collected using the Counseling Self-Efficacy Scale, Professional Disposition Scale and the Personal Information Form. Multiple Regression Analysis was used to analyze the data. As a result of the analyses, it was found that prosocial tendency and self-awareness/ self-control positively and significantly predicted the helping skill self-efficacy levels and the session management self-efficacy levels counselor trainees. It was also found that diversity tolerance and compassionate communication with clients positively and significantly predicted the counseling challenges self-efficacy levels of counselor trainees.

Keywords

1. Counselor training
2. Counseling self-efficacy
3. Professional disposition
4. Counselor trainee

Başvuru Tarihi/Received
26.02.2024

Kabul Tarihi /Accepted
21.10.2024

Araştırma Makalesi / Research Article

Suggested APA Citation/Önerilen APA Atıf Biçimi:

Koç, E. Y., & Meydan, B. (2024). Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterliklerinin mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerine göre yordanması. *Manisa Celal Bayar University Journal of the Faculty of Education*, 12(2), 372-391. <https://www.doi.org/10.52826/mcbuefd.1443257>

¹ Özel Denge Okulları, İzmir, TÜRKİYE; <https://orcid.org/0006-0001-6000-4634>

² Sorumlu Yazar, Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, İzmir, TÜRKİYE; <https://orcid.org/0000-0002-9978-6255>

Dipnot: Bu çalışma, Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Doç. Dr. Betül Meydan danışmanlığında yürütülen "Psikolojik Danışman Adaylarının Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimleri ile Psikolojik Danışma Öz-Yeterlikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Psikolojik danışma; bireylerin, ailelerin, çiftlerin ve/veya çeşitli grupların sorunlarla başa çıkmalarına veya kendilerini geliştirmelerine destek olmak amacıyla bir ruh sağlığı uzmanı tarafından sunulan etkileşimli bir süreçtir (örn. American Counseling Association, 1997; Kaplan, Tarvydas ve Gladding, 2014). Psikolojik danışma sürecinin etkililiğini belirleyen çeşitli değişkenler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları psikolojik danışma becerileri, terapötik nitelikler, psikolojik danışma öz-yeterliği, psikolojik danışmanın mesleki bilgisi, psikolojik danışmanın akademik olmayan/kişisel özellikleri ve danışana ilişkin özellikler şeklinde sıralanabilir (Aladağ, Yaka ve Koç, 2014; İkiz, 2010; Korkut Owen, Tuzgöl Dost ve Bugay Sökmez, 2018; Lent, Hill ve Hoffman, 2003; Voltan Acar, 2008). Bu değişkenlerden biri olan psikolojik danışmanların mesleki bilgi ve becerileri etkili psikolojik danışma sürecini doğrudan etkilemektedir (Meydan, 2015; Pamukçu ve Demir, 2013; Ricker, Nystul ve Waldo, 1999; Young, 2009). Psikolojik danışmanların mesleki bilgi ve becerilerini etkili şekilde kullanıp kullanamamaları, bu becerilere ne düzeyde sahip olduklarıyla birlikte bunları etkili kullanabileceklerine ilişkin kişisel inançlarından (öz-yeterliklerinden) etkilenmektedir (Cormier ve Nurious, 2003).

Psikolojik danışma öz-yeterliği, bir psikolojik danışmanın psikolojik danışma hizmetini etkili bir şekilde sunma yeteneği hakkındaki inançları ve değerlendirmeleri olarak tanımlanmaktadır (Larson, 1998). Psikolojik danışma öz-yeterliği (PDÖ) aynı zamanda psikolojik danışman adaylarının da danışanlarına yakın gelecekte sunacakları psikolojik danışma hizmetlerinde etkili olma konusunda kendi psikolojik danışma becerilerine, oturum yürütmeye ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklarla başa etmeye ilişkin inançlarıdır (Keskin, 2020; Larson ve Daniels, 1998; Lent vd., 2003). Alanyazında psikolojik danışman adaylarının PDÖ üzerinde rol oynayan değişkenlerin demografik özellikler, mesleki yeterlikler ve akademik özellikler ile etkili psikolojik danışman nitelikleri, mesleğe ilişkin kişisel eğilimler, psikolojik danışmanın kişilik özellikleri gibi akademik olmayan özellikler olduğu görülmektedir (Akçakaya, 2022; Greason ve Cashwell, 2009; Larson ve Daniels, 2001; Tang vd., 2004; Yaka, 2005; Yayla, 2016).

Son yıllarda alanyazında akademik olmayan özelliklere ilişkin çalışmaların hız kazandığı görülmektedir. PDÖ'yü etkileyen akademik olmayan yani kişisel özelliklere yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde kişilik özellikleri (Akçakaya, 2022; Emül, 2021), etkili psikolojik danışma nitelikleri (Kurnaz, 2021), kaygı (Özden, 2023), umut (Börekcı, 2022), empati, farkındalık (Ergin, 2023) gibi değişkenler ile yapılmış olan çalışmalar göze çarpmaktadır. Bu çalışmalar kapsamında, PDÖ'ni açıklamada rolü olduğu düşünülen kişisel özelliklerden birinin mesleğe ilişkin kişisel eğilim (professional disposition) olduğu belirtilmektedir (Korkut Owen, Tuzgöl Dost ve Bugay vd., 2014).

Mesleğe ilişkin kişisel eğilim (MİKE), psikolojik danışmanların mesleki gelişimleri, danışanlarıyla ve meslektaşlarıyla ilişkileri, adanmışlıkları, değer yargıları, mesleki davranışlarını açıklayan özelliklerdir (Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs- CACREP, 2015). Spurgeon vd. (2012) bir psikolojik danışmanda olması beklenen kişisel eğilimlerin mesleki bağlılık ve sorumluluk, açık olma, saygılı olma, dürüst olma ve kendinin farkında olma olduğunu belirtmişlerdir. McAdams, Foster ve Ward (2007) mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin yeniliklere açık olma, işbirliği yapabilme, esnek olma, geri bildirimleri kabul edebilme, aldığı geri bildirimleri uygun olarak kullanmaya istekli olma, diğer bireyler üzerinde bıraktığı etkilerin farkında olma, zorluklarla etkili bir şekilde başa çıkabilme, sorumluluklarının bilincinde olma, duygularını etkili bir şekilde dile getirme, girişken olma, yaptığı işe ile ilgili motivasyon sahibi olma, sahip olduğu mesleğin etik ve yasal konularına uygun olarak çalışabilme olduğunu ifade etmişlerdir. Christensen vd. (2018) ise MİKE'lerle ilgili olarak kendini geliştirmeye istekli olma, kendinin ve diğer insanların farkında olma, duygularını düzenleyebilme, dürüst olma, esnek olma ve şefkatli olma özelliklerinin üzerinde durmaktadırlar. Türkiye'de Korkut Owen vd. (2014) psikolojik danışman adaylarının MİKE'lerinin; etkili iletişim kurabilme, empatik bir anlayışa sahip olma, dürüst olma, kendinin farkında olma, esnek olma, insanlara yardım sunma konusunda istekli davranma gibi özellikler barındırdığını ifade etmişlerdir. Korkut Owen vd., (2018) tarafından yapılan Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimleri

Değerlendirme Ölçeği'ni geliştirme çalışmasında ise farklılıklara saygı gösterme, insan ilişkilerine ve iletişime önem verme, yardım sunma konusunda hevesli olma, yaşama yönelik iyimser bir tutuma sahip olma, öz farkındalık ve yeniliklere açıklık olarak altı kişisel eğilim belirlenmiştir. Türkiye'de yapılan başka bir çalışmada ise psikolojik danışmanların sahip olması beklenen özellikler; etkili iletişim becerilerine sahip olma, yardımsever olma, insanlarla bir arada olmayı sevmeye, kişisel farkındalık sahibi olma, yeni durumlara açık olma, profesyonel olma ve etik kurallara uygun hizmet sunma olarak ifade edilmektedir (Korkut Owen ve Tuzgöl Dost, 2020b). Bunun yanında Yayla ve İkiz (2017), MİKE'lere benzer olarak psikolojik danışmanların sahip olmaları beklenen özellikleri yeterli olma, enerjik olma, yardım sunmaya istekli olma, esneklik, iyi niyet sahibi olma ve öz farkındalık olarak açıklamışlardır.

Uluslararası alanyazında psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterliği ve mesleğe ilişkin kişisel eğilimler konularında yapılan çalışmalar incelendiğinde, psikolojik danışma öz-yeterliğinin farkındalık (Clarke ve Hartley, 2023; Latorre vd., 2023), kaygı (Lewandowski, 2019; Clarke ve Hartley, 2023), iyi oluş (Saleem ve Hawamdeh, 2023), öz-şefkat (Latorre vd., 2023), ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Psikolojik danışma öz-yeterliği ve mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerle ilgili çalışmalar incelendiğinde ise mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin mesleki bilgi ve beceriler (CACREP, 2015), psikolojik danışma becerileri, etik ilkeler ve sınırlılıklar (Asri vd., 2024) ve psikolojik danışman eğitimi programı, iletişim, iş birliği ve eğitim memnuniyeti (Spurgeon vd., 2012) ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar olduğu görülmektedir.

Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde psikolojik danışma öz-yeterliğinin cinsiyet, eğitim düzeyi (Sali-Bilgiç, 2011; Yaka, 2005), deneyim süresi (Sali-Bilgiç, 2011), yaşam doyumu, akademik başarı, hizmet sunulan danışan sayısı (Pamukçu, 2011), süpervizyon doyumu (Aydın, 2022), grup süpervizyonu (Bakalım, Şanal-Karahan ve Şensoy, 2018), süpervizyon modeli (Meydan, 2015), süpervizyonun niceliği (Pamukçu, 2011), kişilik özellikleri (Akçakaya, 2022; Emül, 2021; Sarı ve Çakır, 2020; Yam, 2014), kaygı (Aydın, 2016; Yam, 2014), etkili psikolojik danışman nitelikleri (Yayla, 2016), duygusal okuryazarlık (Hayran, 2019), psikolojik ihtiyaçlar (Keskin, 2020), ve psikolojik danışma vermeye yönelik tutum (Akçakaya, 2022) ile ilişkili olduğu görülmektedir. Mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerle ilgili çalışmalar incelendiğinde ise mesleğe ilişkin kişisel eğilimin cinsiyet, sınıf, bölümü tercih etme nedeni (Korkut Owen ve Tuzgöl Dost, 2020a), kişilik özellikleri (Korkut Owen, 2021), teorik grup danışmanlığı dersi ve deneyimsel eğitim grubu (Pamukçu, 2022), psikolojik belirtiler ve psikolojik yardıma ilişkin tutum (Şekerci, 2022) ile ilişkili olduğunu ortaya çıkaran çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Sonuç olarak, psikolojik danışma öz-yeterliği üzerinde rol oynayan değişkenleri kişisel, mesleki ve demografik değişkenler olarak ele almak mümkündür. Ancak uluslararası alanyazında kişisel faktörlerin rolü ile ilgili yapılan çalışmalar son yıllarda gerçekleştirilmeye başlanmış olsa da (örn. Clarke ve Hartley, 2023; Lewandowski, 2019; Tokyürekli, 2020) henüz sınırlı sayıda çalışma olduğu dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, Türkiye'de alanyazın incelendiğinde, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlikleriyle mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerini birlikte ele alan çalışmaya rastlanmamıştır. Bu noktadan hareketle, bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterliğini ve alt boyutları olan yardım becerileri öz-yeterliği, oturma yönetme öz-yeterliği ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterliği yordamada mesleğe ilişkin kişisel eğilimin alt boyutları olan farklılıklara saygı, kişiler arası ilişkilerde özen, insanlara ve yardım etmeye yönelik olma, yaşama karşı olumlu tavır, kendinin farkında olma/ kendini kontrol etme ve yeniliklere açık olmanın rolünü belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda bu çalışmanın psikolojik danışma öz-yeterliği üzerinde rolü olan kişisel faktörlerle ilgili alanyazına katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Bununla birlikte, mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin psikolojik danışma öz-yeterliği üzerindeki rolünü ortaya koyan ilk çalışma olması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Psikolojik Danışma Öz-Yeterliği

Psikolojik danışma öz-yeterliği (counselor self-efficacy), Larson, (1998) tarafından Albert Bandura'nın (Bandura, 1986) Sosyal Bilişsel Kuramı'nın bileşenlerinden biri olan öz-yeterlik (self-efficacy) kavramının psikolojik danışma alanına uyarlanmasıyla oluşturulmuştur. Psikolojik danışma öz-yeterliği (PDÖ), psikolojik danışmanların, etkili bir psikolojik danışma hizmeti sunma, psikolojik danışma sürecini yönetme, psikolojik danışma becerilerini

kullanma konusunda kendilerine olan mesleki inançları olarak tanımlanmaktadır (Lent vd., 2003). Psikolojik danışma öz-yeterliği, psikolojik danışmanların danışanlarına sunacakları hizmetlerde etkili olabilmeleri için sahip oldukları beceriler konusunda kendilerine olan inan ve değerlendirmelerini, oturumlarda danışanlarına yönelik tepkilerini, çabalarını ve süreçte karşılaştıkları zorluklarla baş etme konusundaki kararlılıklarını ve gerekli riskleri alabilmelerini kapsamaktadır (Larson, 1998; Larson vd., 1992). Lent vd. göre (2003) PDÖ, psikolojik danışma hizmeti sunma konusunda temel psikolojik danışma ve yardım becerilerini uygulayabilme, oturum görevlerini yönetebilme ve psikolojik danışma sürecindeki zorlukları çözebilme olmak üzere üç temel yetenek alanını içermektedir.

PDÖ'yü etkileyen dört temel kaynak bulunmaktadır. Bunlar; uzmanlık, model alma, sözel ikna ve duygusal uyarılma olarak ifade edilmektedir. Uzmanlık, psikolojik danışmanın oturumlarda gerçekleştirdiği olumlu deneyimleri; model alma, psikolojik danışmanın etrafındaki diğer psikolojik danışmanların olumlu deneyimlerini örnek alması; sözel ikna, psikolojik danışmanın süpervizörü tarafından, motivasyonunu artıracak geribildirimler alması; duygusal uyarılma, psikolojik danışmanın sahip olduğu duyguların psikolojik danışma sürecinde performansını etkilemesidir (Larson, 1998). Psikolojik danışma öz-yeterliği yüksek olan psikolojik danışmanlar; sürece ilişkin kaygılarıyla daha kolay baş etmekte, danışanlarına hizmet sunmak için hevesli olmakta, gerçekçi danışma hedefleri belirleyebilmekte, danışanları ile daha güven verici bir etkileşim kurabilmekte, oturumlarda ortaya çıkan çatışmalar ile daha etkili bir şekilde baş edebilmekte, kendilerine ilişkin özsayıları artmakta, başarılarını daha net görebilmekte ve kendi yeteneklerini değerlendirebilmektedirler (Al-Darmaki, 2005; Bruton, 2013; Larson, 1998; Larson ve Daniels, 1998; Lent vd., 2003). Psikolojik danışma öz-yeterliği düşük olan psikolojik danışmanlar hizmet sunmaktan kaçınmakta ve yeteri kadar özgüvenli olmamakta, hizmet sunma konusunda zorlanabilmekte, yeni beceriler öğrenmek için daha az çaba göstermekte, oturum yönetme konusunda kendilerini yeterli kadar etkili görmemekte ve yeteri kadar motive olamamaktadırlar (Dimeff ve Linehan, 2001; Larson ve Daniels, 1998; Yam, 2014).

Psikolojik danışma öz-yeterliği ile ilgili yurt dışında ve Türkiye'de yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Lam vd., (2013) psikolojik danışman adaylarının yaş, cinsiyet ve etnik kökenlerine göre psikolojik danışma öz-yeterliklerinin farklılaşıp farklılaşmadığına baktıkları çalışmada psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterliklerinin yaş ve cinsiyete göre farklılaşmadığı, etnik kökene göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Mullen, Uwamahoro, Blount ve Lambie'nin (2015) yapmış oldukları çalışmada psikolojik danışmanlık yüksek lisans eğitim programlarının psikolojik danışman adaylarının PDÖ düzeyleri üzerindeki etkisi incelenmiştir ve eğitim programlarının PDÖ düzeylerinde artış sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Yayla'nın (2016) yaptığı çalışmada psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışma nitelikleri ile PDÖ düzeyleri arasında zayıf düzeyde ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu, PDÖ'nün yaşa, cinsiyete, çalışılan yere ve çalışma süresine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sarı ve Çakır'ın (2020) psikolojik danışman adaylarının kişilik özelliklerinin, PDÖ üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında psikolojik danışman adaylarının sorumluluk sahibi, dışa dönük, uyumlu ve yeni deneyimlere açık olmalarının PDÖ düzeylerini artırma konusunda etkili olduğu bulunmuştur. Emül'ün (2021) yaptığı çalışmada ise psikolojik danışman adaylarının sahip olması beklenen kişilik özelliklerinden uyumlu olma ve sorumluluk sahibi olmanın temel psikolojik danışma becerilerine ilişkin öz-yeterliği anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Yapılan başka bir çalışmada ise psikolojik danışman adaylarının PDÖ'leri ile psikolojik danışma vermeye yönelik tutumları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri incelenmiştir ve psikolojik danışman adaylarının kişilik özelliklerinin ve psikolojik danışma hizmeti sunmaya yönelik olumlu tutumlarının PDÖ'yü pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Akçakaya, 2022). Son olarak Mand, Plexico, Erath ve Hamilton (2023), psikolojik danışma öz-yeterliğini etkileyen değişkenleri inceledikleri çalışmada duygusal zekânın, içsel kontrolün, lisansüstü eğitim almanın ve deneyim süresinin psikolojik danışma öz-yeterliği ile pozitif yönde ve anlamlı ilişkilerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilim

Bu çalışmada ele alınan değişkenlerden biri de mesleğe ilişkin kişisel eğilimdir. Mesleğe ilişkin kişisel eğilim; psikolojik danışmanların ve adaylarının kişisel değerler, tutum, inanç gibi özelliklerine dikkat ederek danışanlar ve

diğer kişilere karşı etkili bir işlev gösterme yeteneğidir (McAdams, Foster ve Ward 2007; Spurgeon vd., 2012, aktaran Christensen, Dickerman ve Dorn-Medeiros, 2018). MİKE, Carl Rogers'ın psikolojik danışma sürecinde empati, koşulsuz kabul ve saydamlık olarak ele aldığı terapötik koşulların, eğitim yolu ile kazanılan mesleki bilgi ve becerilerden daha önemli olduğu vurgusuna dayanmaktadır (Rogers, 1961). Mike, ilk olarak 2001 yılında Ulusal Öğretmen Eğitiminin Akreditasyonu Kurulu tarafından açıklanmıştır (National Council for Accreditation of Teacher Education- NCATE, 2001). Sonrasında CACREP (2015) tarafından psikolojik danışmanların akademik olmayan özelliklerini açıklayan bir kavram olarak psikolojik danışma araştırmalarında ve RPD eğitim standartlarının oluşturulmasında ele alınmaya başlanmıştır. CACREP (2016), MİKE'leri, RPD eğitim programlarının değerlendirilmesinde ve akredite edilmesinde bir kriter olarak görmektedir. RPD eğitim programlarını değerlendirilmesinde psikolojik danışman adayının sahip oldukları MİKE'lerin belirlenmesini ve MİKE'lerin mesleki bilgi ve beceriler ile ele alınarak bütüncül verilere ulaşılmasının gerekliliğini açıklamıştır.

Psikolojik danışmanların mesleki eğilimleri üzerinde nelerin etkili olabileceğine bakıldığında cinsiyet, sınıf düzeyi, RPD bölümünü seçme nedeni, kişilik özellikleri gibi faktörlerin etkili olduğu görülmektedir (Korkut Owen ve Tuzgöl Dost, 2020a; Korkut Owen, 2021). Diğer yandan psikolojik danışmanların/ adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilim düzeylerinin neleri etkilediği ile ilgili alanyazında doğrudan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin neleri etkilediği ile ilgili olarak CACREP (2015), psikolojik danışma eğitiminin önemli bir parçası olan mesleki bilgi ve becerileri etkilediğini belirtmektedir. Bunun yanı sıra Spurgeon vd., (2012) yürüttükleri çalışmadan yola çıkarak mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin, psikolojik danışman eğitimi programına dâhil edilmesiyle birlikte olumlu gelişmelerin olabileceğini ifade etmektedirler. Ayrıca mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin öğretim üyelerinin arasındaki iletişimini artırdığını, birbirlerini daha iyi tanıdıklarını ve aralarındaki iş birliğini artırdığını, psikolojik danışman adaylarının aldıkları eğitime dair memnuniyetlerini artırdığını, öğrencilerin mesleki bilgi ve beceri kazanmasının yanında kendilerini geliştirmeye odaklanmalarını sağladığını, gelecekte danışmanlarına sunacakları psikolojik danışma hizmetlerinin kalitesini artırmayı sağladığını belirtmişlerdir.

Mesleğe ilişkin kişisel eğilimler ile ilgili yurt dışında ve Türkiye'de yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Christensen vd., (2018) akredite edilmiş olan 177 psikolojik danışma eğitim programında öne çıkan mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin; açıklık, kendinin ve diğer insanların farkında olma, duygusal olarak istikrarlı olma, dürüst olma, esnek olma, şefkatli olma ve kişisel tarz olduğunu belirlemişlerdir. Korkut Owen ve Tuzgöl Dost (2020a) yaptıkları araştırmada kadın psikolojik danışman adaylarının erkeklere göre mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerinin daha yüksek olduğu, bölüme isteyerek kaydolanların aile/öğretmen önerisiyle veya şansa dayalı kaydolanlara göre mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Cotter (2021) mesleğe ilişkin kişisel eğilimler ile ilgili yaptığı çalışmada RPD eğitim programlarındaki mesleğe ilişkin kişisel eğilimleri değerlendirmek için henüz tutarlı bir yol bulunmadığını ifade etmiştir. Korkut Owen'ın (2021) yaptığı başka bir çalışmada ise psikolojik danışman adaylarının sahip olması beklenen kişilik özelliklerinden uyumlu olma, yeni deneyimlere açık olma ve sorumluluk sahibi olmanın mesleğe ilişkin kişisel eğilimleri yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Pamukçu'nun (2022) araştırmasında ise grupla psikolojik danışma dersi alan psikolojik danışman adaylarının deneyimsel eğitim grupları sayesinde empati ve mesleğe ilişkin kişisel eğilim düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak Şekerci'nin (2022) çalışmasında psikolojik danışman adaylarının sahip oldukları psikolojik belirtileri ile mesleğe ilişkin kişisel eğilimleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir ve negatif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma yardımı almaya ilişkin tutumunun psikolojik belirtiler ile mesleğe ilişkin kişisel eğilimler arasında aracı rolünün olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerinin psikolojik danışma öz-yeterliklerini yordaması üzerine yapılan bu araştırmanın araştırma soruları şu şekildedir;

1. Psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin alt boyutlarının (farklılıklara saygı, kişiler arası ilişkilerde özen, insanlara ve yardım etmeye yönelik olma, yaşama karşı olumlu tavır, kendinin farkında olma/ kendini kontrol etme ve yeniliklere açık olma) yardım becerileri öz-yeterliğini yordama gücü nedir?

2. Psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin alt boyutlarının (farklılıklara saygı, kişiler arası ilişkilerde özen, insanlara ve yardım etmeye yönelik olma, yaşama karşı olumlu tavır, kendinin farkında olma/ kendini kontrol etme ve yeniliklere açık olma) oturum yönetme öz-yeterliğini yordama gücü nedir?
3. Psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin alt boyutlarının (farklılıklara saygı, kişiler arası ilişkilerde özen, insanlara ve yardım etmeye yönelik olma, yaşama karşı olumlu tavır, kendinin farkında olma/ kendini kontrol etme ve yeniliklere açık olma) psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterliğini yordama gücü nedir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterliklerini, mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerinin ne düzeyde yordadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ilişki tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişkenin bulunduğu araştırmalarda değişkenlerin arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin düzeylerini açıklamak için oluşturulan bir araştırma desenidir (Karasar, 2010).

Evren ve Örneklem

Bu çalışmada 2021-2022 eğitim yılında Türkiye'deki devlet üniversitelerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (RPD) lisans programlarının son sınıfında öğrenim gören psikolojik danışman adayları evren olarak alınmıştır. Örneklemenin belirlenmesi amacıyla tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda, Türkiye'de 65 devlet üniversitesinin RPD lisans programları, Yökatlas'tan (2021) elde edilen bilgiler ışığında üniversiteler başarı sırasına göre düşük başarı sırası (son %33), orta başarı sırası (%34 - %67) ve yüksek başarı sırası (ilk %33) şeklinde üç tabakaya ayrılmıştır. Her bir tabaka alt evren olarak değerlendirilerek her tabakadan o tabakayı temsil edecek şekilde kura yöntemi ile üçer üniversite belirlenmiştir. Toplam dokuz üniversitenin RPD lisans programı son sınıf öğrencileri üzerinde yürütülen araştırmanın verilerinin elde edildiği üniversiteler, tabakalarıyla birlikte Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırma Kapsamına Alınan Üniversiteler

Başarı sırası tabakası	Üniversite	N
İlk %33'lük dilim	Üniversite 1	114
	Üniversite 2	
	Üniversite 3	
	Üniversite 4	
%34 - %67'lik dilim	Üniversite 5	93
	Üniversite 6	
	Üniversite 7	
Son %33'lük dilim	Üniversite 8	92
	Üniversite 9	

Tablo 1'de görüldüğü gibi bu çalışmaya dokuz devlet üniversitesinden 299 psikolojik danışman adayı katılmıştır. Katılımcıların %74.6'sını kadın (n=223), %25.4'ünü erkek (n=76) psikolojik danışman adayları oluşturmaktadır. Katılımcıların %14.4'ü 21 yaş (n=43), %44.8'i 22 yaş (n=134), %29.8'i 23 yaş (n=89), %11'i 24 yaş ve üstü (n=33) yaş grubundadır. Katılımcıların %38.1'i (n=114) üniversiteye giriş puanına göre ilk %34'lük dilimdeki bir üniversitede, %31.1'i (n=93) %34 - 67'lik dilimde yer alan bir üniversitede ve %30.8'i (n=92) son %33'lük dilimde yer alan bir üniversitede öğrenim görmektedir. Katılımcıların %80.6'sı (n=241) okuduğu bölümü kendi isteğiyle seçtiğini belirtirken %19.4'ü (n=58) okuduğu bölümü kendi isteğiyle seçmediğini belirtmiştir. Ayrıca araştırmaya katılanların

%16.4'ünün (n=49) ilk yedi dönemin genel not ortalaması 84 ve altı arasında olduğu, %58.9'unun (n=176) 85-89 arasında olduğu ve %24.7'sinin (n=74) ise 90 ve üstünde olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Psikolojik Danışma Öz-Yeterliği Ölçeği (PDÖYÖ)

Bu çalışmada psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Lent vd., (2003) tarafından geliştirilen ve Pamukçu ve Demir (2013) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. 41 maddeden oluşan ölçeğin yardım becerileri öz-yeterliği (15 madde), oturma yürütmeye yönelik öz-yeterlik (10 madde) ve psikolojik danışma sürecinde karşılaşılan zor durumlara yönelik öz-yeterlik (16 madde) olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. 10'lu derecelendirme sistemi üzerine oluşturulan ölçekten alınabilecek en düşük puan 0 ve en yüksek puan 369'dur. Ölçekten alınan yüksek puan psikolojik danışman adaylarının öz-yeterlik algılarının yüksek olduğuna, düşük puan psikolojik danışman adaylarının öz-yeterlik algılarının düşük olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin, bu çalışmada hesaplanan iç tutarlılık Cronbach Alfa katsayısı toplam puan için .95, sırasıyla alt boyutlar için .89, .95 ve .91 olarak bulunmuştur.

Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimi Değerlendirme Ölçeği (MİKEDÖ)

Bu çalışmada psikolojik danışman ve adaylarının akademik olmayan mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerinin düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Korkut Owen vd., (2018) tarafından geliştirilen Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimi Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. 40 maddeden oluşan ölçeğin farklılıklara saygı (sekiz madde), kişilerarası ilişkilerde özen (yedi madde), insanlara ve yardım etmeye yönelik olma (sekiz madde), yaşama karşı olumlu tavır (yedi madde), kendinin farkında olma/ kendini kontrol etme (yedi madde) ve yeniliklere açık olma (üç madde) şeklinde altı alt boyutu bulunmaktadır. Beşli derecelendirme sistemi üzerine oluşturulan ölçekten alınabilecek en düşük puan 40 ve en yüksek puan 200'dür. Ölçekten alınan yüksek puan mesleğe ilişkin kişisel eğilim düzeylerinin yüksek olduğuna, düşük puan ise mesleğe ilişkin kişisel eğilim düzeylerinin düşük olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin, bu çalışmada hesaplanan iç tutarlılık Cronbach Alfa katsayısı toplam puan için .91, alt boyutları için sırasıyla .83, .60, .75, .76, .64 ve .70 olduğu belirlenmiştir.

Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Bu çalışmada, psikolojik danışman adaylarının kişisel ve akademik bilgilerini elde etmek için araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu form aracılığıyla psikolojik danışman adaylarının; cinsiyet, yaş, üniversite, RPD bölümünü kendi isteğiyle seçme durumu, genel ağırlıklı not ortalaması, Bireyle Psikolojik Danışma Uygulamaları I – II derslerinde görülen danışan sayısı, danışanla yürütülen toplam psikolojik danışma oturumu sayısı, alınan süpervizyon oturumu sayısı, derslerden alınan not ortalaması, süpervizyonun niteliği ve niceliği hakkında bilgiler elde edilmiştir. Elde edilen bilgiler, çalışmada örneklemin betimlenmesinde ve bulguların tartışılmasında kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerini toplamaya başlamadan önce Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 04.04.2022 tarihinde E-10705136-050.06.04-631211 sayılı yazı ile etik kurul izni alınmıştır. Ardından, çalışmanın örnekleme dahil edilen üniversitelerden resmi izinler alınmıştır. İzinler tamamlandıktan sonra araştırmanın verileri 2021-2022 eğitim öğretim yılında COVID-19 pandemisi nedeniyle hem yüz yüze hem de çevrim içi ortamda elde edilmiştir. Veri toplama araçlarının yer aldığı ölçek uygulama formunun ilk kısmında, araştırmanın amacı ve gönüllülük esası hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcılar, araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır. Ölçeklerin doldurulması yaklaşık olarak 15 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin analiz edilmesinde SPSS 21.0 istatistik programı kullanılmıştır. Elde edilen verilerin regresyon analizine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla öncelikle çoklu doğrusal regresyon analizinin varsayımları olan normallik (normality), doğrusallık (linearity), otokorelasyon (autocorrelation) ve çoklu bağlantı (multicollinearity) varsayımları değerlendirilmiştir. Ardından, değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı Pearson Korelasyon Analizi ile incelendikten sonra psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin psikolojik danışma öz-yeterliklerini yordama gücünün belirlenmesi amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizlerin sonuçları bulgular kısmında detaylı olarak açıklanmıştır.

Araştırmanın Etik İzinleri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 04.04.2022

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: E-10705136-050.06.04-631211

BULGULAR

Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler

Bu araştırmada, psikolojik danışma öz-yeterliğinin alt boyutları olan yardım becerileri öz-yeterliği, oturma yönetme öz-yeterliği ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterlik bağımlı değişkenler, mesleğe ilişkin kişisel eğilimin alt boyutları olan farklılıklara saygı, kişiler arası ilişkilerde özen, insanlara ve yardım etmeye yönelik olma, yaşama karşı olumlu tavır, kendinin farkında olma ve yeniliklere açık olma bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır. Psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerinin alt boyutlarının psikolojik danışma öz-yeterliklerinin alt boyutlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla örnekleme oluşturan 299 (223 kadın, 76 erkek) RPD son sınıf öğrencisinden elde edilen veriler Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ile analiz edilmiştir. Tablo 2’de araştırmanın katılımcılarının ölçeklerden aldıkları puanlara ilişkin betimleyici analizler sunulmuştur.

Tablo 2. Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimler ve Psikolojik Danışma Öz-Yeterliği Ölçek Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler

Ölçek	Alt Ölçek ve Alt Boyut	N	\bar{X}	SS
MİKEDÖ	FS	299	35.09	4.32
	KİÖ	299	28.91	3.33
	İYEYO	299	34.86	3.96
	YKOT	299	26.48	5.01
	KFO/ KKE	299	28.19	3.94
	YAO	299	13.07	1.97
	Ölçek Toplam	299	166.60	17.22
PDÖYÖ	YBÖY	299	94.99	18.04
	OYYÖY	299	66.12	13.26
	PDSZİÖY	299	84.31	24.03
	Ölçek Toplam	299	245.42	46.87

MİKEDÖ: Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimi Değerlendirme Ölçeği, PDÖYÖ: Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Ölçeği, FS: Farklılıklara Saygı, KİÖ: Kişiler Arası İlişkilerde Özen, İYEYO: İnsanlara ve Yardım Etmeye Yönelik Olma, YKOT: Yaşama Karşı Olumlu Tavır, KFO/ KKE: Kendinin Farkında Olma/ Kendini Kontrol Etme, YAO: Yeniliklere Açık Olma, YBÖY: Yardım Becerileri Öz-Yeterliği, OYYÖY: Oturma Yürütmeye Yönelik Öz-Yeterlik, PDSZİÖY: Psikolojik Danışma Sürecindeki Zorluklara İlişkin Öz-Yeterlik

Psikolojik Danışma Öz-Yeterliği ve Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimin Alt Boyutları Puanları Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular

Psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerinin alt boyutları ile psikolojik danışma öz-yeterliğinin alt boyutları puanları arasında bir ilişkinin olup olmadığı Pearson Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Ölçeklerden elde edilen puanlar arasındaki ilişkiler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Psikolojik Danışman Adaylarının Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimlerinin Alt Boyutları ile Psikolojik Danışma Öz-Yeterliği Alt Boyutları Arasındaki İlişki

Ölçek ve Boyut	N	FS	KİÖ	İYEYO	YKOT	KFO/ KKE	YAO	YBÖY	OYYÖY	PDSZİÖY
FS	299	1	.50**	.62**	.51**	.48**	.61**	.28**	.33**	.32**
KİÖ	299		1	.65**	.38**	.61**	.39**	.28**	.37**	.34**
İYEYO	299			1	.42**	.62**	.48**	.38**	.40**	.32**
YKOT	299				1	.40**	.23**	.04	.19**	.14*
KFO/ KKE	299					1	.48**	.37**	.38**	.24**
YAO	299						1	.27**	.26**	.18**
YBÖY	299							1	.72**	.49**
OYYÖY	299								1	.55**
PDSZİÖY	299									1

*: $p < .05$, **: $p < .01$

FS: Farklılıklara Saygı, KİÖ: Kişiler Arası İlişkilerde Özen, İYEYO: İnsanlara ve Yardım Etmeye Yönelik Olma, YKOT: Yaşama Karşı Olumlu Tavrı, KFO/ KKE: Kendinin Farkında Olma/ Kendini Kontrol Etme, YAO: Yeniliklere Açık Olma, YBÖY: Yardım Becerileri Öz-Yeterliği, OYYÖY: Oturum Yürütmeye Yönelik Öz-Yeterlik, PDSZİÖY: Psikolojik Danışma Sürecindeki Zorluklara İlişkin Öz-Yeterlik

Farklılıklara saygı ile yardım becerileri öz-yeterliği ($r=0.28$; $p<.01$), oturum yürütmeye yönelik öz-yeterlik ($r=0.33$; $p<.01$) ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterlik ($r=0.32$; $p<.01$) değişkenleri arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Kişiler arası ilişkilerde özen ile yardım becerileri öz-yeterliği ($r=0.28$; $p<.01$), oturum yürütmeye yönelik öz-yeterlik ($r=0.37$; $p<.01$) ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterlik ($r=0.34$; $p<.01$) değişkenleri arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. İnsanlara ve yardım etmeye yönelik olma ile yardım becerileri öz-yeterliği ($r=0.38$; $p<.01$), oturum yürütmeye yönelik öz-yeterlik ($r=0.40$; $p<.01$) ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterlik ($r=0.32$; $p<.01$) değişkenleri arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Yaşama karşı olumlu tavır ile yardım becerileri öz-yeterliği ($r=0.04$), oturum yürütmeye yönelik öz-yeterlik ($r=0.19$; $p<.01$) ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterlik ($r=0.14$; $p<.05$) değişkenleri arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Kendinin farkında olma/ Kendini kontrol etme ile yardım becerileri öz-yeterliği ($r=0.37$; $p<.01$), oturum yürütmeye yönelik öz-yeterlik ($r=0.38$; $p<.01$) ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterlik ($r=0.24$; $p<.01$) değişkenleri arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Yeniliklere açık olma ile yardım becerileri öz-yeterliği ($r=0.27$; $p<.01$), oturum yürütmeye yönelik öz-yeterlik ($r=0.26$; $p<.01$) ve psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterlik ($r=0.18$; $p<.01$) değişkenleri arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Fidell ve Tabachnick, 2001). Sonuç olarak, değişkenlerin çoklu doğrusal regresyon analizi ile incelenmesine uygun olduğu görülmüştür.

Psikolojik Danışman Adaylarının Psikolojik Danışma Öz-Yeterliklerini Yordamada Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimin Rolünün İncelenmesine Ait Bulgular

Çoklu doğrusal regresyon analizine geçmeden önce araştırmanın verilerinin analize uygun olup olmadığını belirlemek için varsayımları değerlendirilmiştir (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2008). Normallik varsayımı değerlendirmek için basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiştir. Yapılan incelemede çarpıklık ve basıklık

katsayılarının +1 -1 arasında olduğu ve değişkenlerin normallik varsayımını karşıladığı görülmüştür (Büyüköztürk, 2011). Otokorelasyon varsayımını değerlendirmek için Durbin-Watson testi yapılmıştır. Durbin-Watson değerinin -1,5 – 2,5 arasında olduğu; verilerin otokorelasyon varsayımını karşıladığı ve hatalar arasında herhangi bir ilişkinin bulunmadığı görülmüştür (Fidell ve Tabachnick, 2001). Doğrusallık varsayımını değerlendirmek için saçılım diyagramı incelenmiştir. Değişkenler arasında doğrusal bir ilişkinin bulunduğu ve araştırmadaki değişkenler üzerinde çoklu regresyon analizine uygun olduğu bulunmuştur (Fidell ve Tabachnick, 2001). Çoklu bağlantı varsayımı için bağımsız değişkenlerin VIF değeri incelenmiştir. Değişkenlerin VIF değerlerinin 10'dan az olduğu ve araştırmanın değişkenleri arasında çoklu bağlantı sorununun bulunmadığı görülmüştür (Fidell ve Tabachnick, 2001). Sonuç olarak, yapılan ön analizler sonrasında çoklu doğrusal regresyon analizinin varsayımlarının karşılandığı görülmüştür. Varsayımların analizinin ardından, çoklu doğrusal regresyon analizine geçilmiştir.

Psikolojik danışman adaylarına ait MİKE'lerin alt boyutlarının (farklılıklara saygı, kişiler arası ilişkilerde özen, insanlara ve yardım etmeye yönelik olma, yaşama karşı olumlu tavır, kendinin farkında olma/ kendini kontrol etme ve yeniliklere açık olma) PDÖ'nün alt boyutlarını (yardım becerileri öz-yeterliği, oturma yürütmeye yönelik öz-yeterlik ve psikolojik danışma sürecinde karşılaşılan zor durumlara yönelik öz-yeterlik) yordama düzeylerini belirlemek üzere Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Yapılan analizin sonuçları aşağıda Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimlerin Alt Boyutlarının Psikolojik Danışma Öz-Yeterliğinin Alt Boyutlarını Yordamasına Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	B	SHB	β	T	P	Tol.	VIF
Yardım Becerileri Öz-Yeterliği	Sabit	25.87	9.68		2.67	.01		
	FS	.06	.32	.01	.19	.85	.48	2.08
	KİÖ	-.16	.41	-.03	-.39	.70	.50	2.00
	İYEYO	1.03	.37	.23	2.76	.01	.42	2.38
	KFO / KKE	.98	.34	.21	2.91	.00	.51	1.95
	YAO	.61	.64	.07	.96	.334	.58	1.72
		R ² =0,180	Δ R ² =0,166	F _(5,293) =12,892	p=0,000			
Oturma Yürütme Öz-Yeterliği	Sabit	8.24	7.04		1.17	.24		
	FS	.32	.25	.11	1.31	.19	.42	2.38
	KİÖ	.53	.30	.13	1.81	.07	.50	2.01
	İYEYO	.54	.27	.16	1.99	.05	.42	2.39
	YKOT	-.12	.17	-.04	-.70	.48	.68	1.47
	KFO / KKE	.57	.25	.17	2.27	.02	.50	2.00
	YAO	-.05	.47	-.01	-.10	.92	.56	1.77
		R ² =0,202	Δ R ² =0,185	F _(6,292) =12,309	p=0,000			
PD Sürecindeki Zorluklara İlişkin Öz-Yeterlik	Sabit	-4.97	13.13		-.38	.71		
	FS	1.33	.46	.24	2.89	.00	.42	2.38
	KİÖ	1.51	.55	.21	2.74	.01	.50	2.01
	İYEYO	.66	.51	.11	1.31	.19	.42	2.39
	YKOT	-.47	.31	-.10	-1.49	.14	.68	1.47
	KFO / KKE	.07	.47	.01	.15	.88	.50	2.00
	YAO	-1.05	.88	-.09	-1.20	.23	.56	1.77
		R ² =0,155	Δ R ² =0,138	F _(6,292) =8,939	p=0,000			

PDÖYÖ: Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Ölçeği MİKEDÖ: Mesleğe İlişkin Kişisel Eğilimi Değerlendirme Ölçeği

Tablo 4 incelendiğinde, psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterliğinin alt boyutlarını yordamada MİKE'nin alt boyutlarının rolünün incelenmesine yönelik elde edilen bulgular sunulmuştur. Elde edilen bulgular ışığında regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde YBÖY değişkeninin yordanmasında insanlara ve yardım etmeye yönelik olmanın ($\beta=0.23$; $t=2.76$; $p<.05$) ve kendinin farkında olmanın / kendini kontrol etmenin ($\beta=0.21$; $t=2.90$; $p<.05$) katkısı olduğu belirlenmiştir ($F_{(5, 293)}=12,89$). OYÖY değişkeninin yordanmasında insanlara ve yardım etmeye yönelik olmanın ($\beta=0.16$; $t=1.99$; $p<.05$) ve kendinin farkında olmanın / kendini kontrol etmenin ($\beta=0.17$; $t=2.27$; $p<.05$) katkısı olduğu belirlenmiştir ($F_{(6, 292)}=12,31$). PDSZİÖY değişkeninin yordanmasında farklılıklara saygının ($\beta=0.24$; $t=2.89$; $p<.05$) ve kişilerarası ilişkilerde özenin ($\beta=0.21$; $t=2.74$; $p<.05$) katkısı olduğu belirlenmiştir ($F_{(6, 292)}=8,94$). Diğer yandan farklılıklara saygının, kişilerarası ilişkilerde özenin, yeniliklere açık olmanın YBÖY değişkeni üzerinde anlamlı etkiye sahip olmadığı, farklılıklara saygının, kişilerarası ilişkilerde özenin, yaşama karşı olumlu tavrın ve yeniliklere açık olmanın OYÖY değişkeni üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı ve insanlara ve yardım etmeye yönelik olmanın, yaşama karşı olumlu tavrın, kendinin farkında olmanın/ kendini kontrol etmenin, yeniliklere açık olmanın PDSZİÖY değişkeni üzerinde anlamlı etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir ($p>.05$). Bunların yanında yaşama karşı olumlu tavır değişkeni ile YBÖY değişkeni arasında anlamlı korelasyon ilişkisi olmadığından ($r=0.04$; $p>.05$) söz konusu değişken YBÖY değişkeni için modele dahil edilmemiştir.

TARTIŞMA

Psikolojik danışman adaylarının MİKE ile PDÖ'leri arasındaki ilişkilerin incelendiği bu araştırmada elde edilen bulgular ışığında psikolojik danışman adaylarının MİKE'lerin alt boyutlarının yardım becerileri öz-yeterliğini yordama gücü incelendiğinde MİKE'lerin alt boyutlarından insanlara ve yardım etmeye yönelik olmanın, kendinin farkında olmanın/ kendini kontrol etmenin psikolojik danışman adaylarının yardım becerileri öz-yeterlik düzeylerini pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı; farklılıklara saygının, kişiler arası ilişkilerde özenin ve yeniliklere açık olmanın ise yardım becerileri öz-yeterliğini yordamadığı bulunmuştur. Psikolojik danışman adaylarının MİKE'lerin alt boyutlarının oturumu yönetme öz-yeterliğini yordama gücü incelendiğinde MİKE'lerin alt boyutlarından insanlara ve yardım etmeye yönelik olmanın ve kendinin farkında olmanın/ kendini kontrol etmenin psikolojik danışman adaylarının oturumu yönetme öz-yeterliklerini pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı; farklılıklara saygının, kişiler arası ilişkilerde özenin, yaşama karşı olumlu tavrın ve yeniliklere açık olmanın psikolojik danışman adaylarının oturumu yönetme öz-yeterliğini yordamadığı bulunmuştur. Psikolojik danışman adaylarının MİKE'lerin alt boyutlarının psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterliğini yordama gücü incelendiğinde MİKE'lerin alt boyutlarından farklılıklara saygının ve kişilerarası ilişkilerde özenin psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterliğini pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı; insanlara ve yardım etmeye yönelik olmanın, yaşama karşı olumlu tavrın, kendinin farkında olmanın/ kendini kontrol etmenin ve yeniliklere açık olmanın psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterliğini yordamadığı bulunmuştur.

Bu araştırmanın bağımlı değişkenlerinden ilki yardım becerileri öz-yeterliğidir. Yardım becerileri öz-yeterliği; dikkat verme, soru sorma, duygu yansıtma gibi psikolojik danışma becerilerini içermektedir (Lent vd., 2003). Bu araştırmadan elde edilen sonuca göre yardım sunmada istekliliğin ve kendinin farkında olmanın psikolojik danışman adaylarının yardım becerilerine ilişkin öz-yeterlik algularını artırdığı söylenebilir. Temelde bir ruh sağlığı hizmeti olan psikolojik danışma hizmeti için psikolojik danışmanların veya adaylarının yardım sunmaya istekli ve hazır olmaları gerekmektedir (Şekerci, 2022; Tan, 2000). Bu nedenle psikolojik danışman adaylarının insanlara yönelik olması ve yardım sunmaya istekli olması, yardım sunma konusundaki temel psikolojik danışma becerilerini kullanma konusunda kendilerine inanmaları için önemlidir. Yardım becerileri öz-yeterliğini yordayan değişkenlerden biri de psikolojik danışman adaylarının kişisel farkındalıklarıdır. Literatürde öz-farkındalık ile PDÖ arasındaki ilişkilere yönelik yapılmış olan çalışmalar ve bilgiler bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Corey (2008), etkili bir psikolojik danışmanın özelliklerini açıklarken kişisel farkındalıklarının yüksek olması gerektiğini vurgulamaktadır. Greason ve Cashwell'in (2009) yaptığı çalışmada adayların öz-farkındalıklarının

psikolojik danışma öz-yeterlikleri üzerinde pozitif yönde bir etkisinin olduğu bulunmuştur. Buna göre, psikolojik danışman adaylarının kendilerine ilişkin farkındalıklara sahip olmaları, psikolojik danışma becerileri konusunda kendilerine olan inançlarını artırmaktadır.

Araştırmanın bağımlı değişkenlerinden bir diğeri oturma yönetme öz-yeterliğidir. Oturma yönetme öz-yeterliği; oturumu sürdürme, danışanın kendini fark etmesini sağlama, danışanın sorunları hakkında konuşmasına yardımcı olma, danışanın getirdiği sorunlara ilişkin kavramlaştırma yapma gibi psikolojik danışma süreçleri ile ilgilidir (Lent vd., 2003). Bu değişkenin yordayıcılarından biri olan insanlara ve yardım etmeye yönelik olma kavramı psikolojik danışma literatüründeki psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum ile açıklanabilmektedir. Akçakaya (2022), psikolojik danışman adaylarının yardım hizmeti sunmaya yönelik olumlu tutumları ile öz-yeterlik ve alt boyutları arasında olumlu ve anlamlı ilişkilerin olduğunu belirtmektedir. Benzer bir şekilde Yam (2014) da psikolojik danışmanların olumlu tutumlar içinde olmalarının ruh sağlığına yönelik psikolojik danışma hizmeti sunma konusunda başarılı olacaklarına dair inançlarını artırdığını ve psikolojik danışma oturumlarını etkili bir şekilde yürütebildiklerini belirtmektedir. Buna göre insanlara ve yardım etmeye yönelik olmanın, psikolojik danışma oturumlarını yürütme konusundaki öz-yeterlik algısını yükselttiği; böylece danışanın sorunlarını anlatabilmesine ve sorunlarını kavramlaştırmada daha etkili olabileceği, danışanın kendi duygu, düşünce ve davranışlarını fark etmesini daha etkili bir şekilde desteklediği söylenebilir. Oturma yürütme öz-yeterliğini yordayan değişkenlerden biri de psikolojik danışman adaylarının kişisel farkındalıklarıdır. Ender, Saricali, Satıcı ve Eraslan-Çapan (2018), psikolojik danışmanların öz-farkındalık düzeylerinin yüksek olmasının, psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerini artırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Özteke (2011) ise içsel öz-farkındalığın ilköğretimde çalışan okul psikolojik danışmanlarının psikolojik danışma hizmetlerine yönelik öz-yeterlikleri üzerinde pozitif yönde bir etkisinin olduğunu saptamıştır. Bunların yanında Ergin (2023), okul psikolojik danışmanlarının bilinçli farkındalıkları ile öz-yeterlik düzeyleri arasında pozitif yönde ilişkiler bulunmuştur. Buna göre, psikolojik danışman adaylarının kişisel farkındalık düzeylerinin yüksek olması, psikolojik danışma becerileri konusunda kendilerine olan güvenlerini ve psikolojik danışma oturumlarını yürütme konusunda kendilerini yeterli hissetmelerini desteklemektedir. Bir psikolojik danışman adayının kendinin farkında olması, kendini tanıyabilmesi, neleri yapıp yapamayacağını, yapabileceği şeyler ile ilgili kendine güvenebilmesini, bu sayede de psikolojik danışma becerileri ve psikolojik danışma oturumlarını etkili bir şekilde yürütebilme anlamında kendilerine karşı hissettikleri yeterlikleri güçlenebilir.

Bu çalışmanın bağımlı değişkenlerden sonuncusu da psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterliktir. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında psikolojik danışma sürecindeki zorlukların başında farklılıklara karşı saygılı olma gelmektedir. Farklılıklara saygı; psikolojik danışmanların başkalarının haklarına karşı hassas olmaları, farklı inanç, yaşam ve kültürlere sahip olan insanları anlama ile ilgilidir (Korkut Owen vd., 2018). Farklılıklara saygı kavramı Seligman ve Reichenberg (2019) tarafından da etkili psikolojik danışman özellikleri içerisinde danışanların kültürel özelliklerinin ve farklılıkların bilincinde olma ve bunlara karşı duyarlı ve saygılı olma olarak ifade edilmektedir. Hackney ve Cormier (2008), bir psikolojik danışmanın özellikle dil, din, cinsiyet, cinsel yönelim, engelli olma durumu, etnik köken gibi kültürel özelliklere sahip olan danışanlara yönelik hizmeti sunarken bu farklılıkları kabul etme ve saygı göstermenin önemli olduğunu dile getirmektedirler. Yayla'nın (2021) psikolojik danışmada etik ihlaller üzerine yaptığı çalışmada da bir psikolojik danışmanın psikolojik danışma esnasında uyması gereken kurallardan birinin danışanların farklılıklarına saygılı olmak olduğu ifade edilmektedir. Bakioglu ve Türküm (2020)'ün yaptığı çalışmada; psikolojik danışman adaylarının cinsiyet rolleri ve kişisel farkındalık düzeylerini, çokkültürlü yeterlik aracılığıyla psikolojik danışma öz-yeterliklerinin anlamlı düzeyde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin alt boyutu olan farklılıklara saygının, adayların, psikolojik danışma hizmeti sunarken karşılaştıkları zorluklara ilişkin öz-yeterlikleriyle ilişkili olduğu ile ilgili olarak farklı kültürel özelliklere sahip danışanlar ile çalışma konusunda bir psikolojik danışmanın/adayının farklılıklara saygı göstermesini, psikolojik danışma sürecinde psikolojik danışmanın/adayının kendine ve mesleki becerilerine ilişkin inançlarını artırmakta ve öz-yeterliğini olumlu olarak etkilemektedir. Bununla ilgili olarak da

Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Ölçeği'nin psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterlik alt boyutunda din, cinsiyet rolleri gibi farklı değer ve inançlara sahip danışanlar ve ırk, etnik köken, cinsiyet gibi konularda hizmet sunan psikolojik danışmandan farklılık gösteren danışanlara etkili bir psikolojik danışma hizmeti sunulması ve psikolojik danışmanın kendini yeterli görmesi için psikolojik danışmanların veya adaylarının farklılıklara saygılı olması beklenmektedir. Bu bilgiler ışığında psikolojik danışman adaylarının hizmet sundukları danışanların sahip oldukları farklılıklar karşısında saygılı, duyarlı ve hassas olmaları, psikolojik danışma sürecindeki zorlu durumlarla etkili bir şekilde başa çıkabilmelerini destekleyeceği söylenebilir. Psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterliği yordayan bir diğer değişken de kişiler arası ilişkilerde özen değişkenidir. Kişilerarası ilişkilere özen göstermek psikolojik danışma hizmetinin temeli niteliğindedir. Çünkü psikolojik danışma hizmeti insanlara yönelik sunulan ve konuşmaya dayalı bir yardım hizmetidir. Bu nedenle en temel durumlardan birisi psikolojik danışmanların ve adaylarının kişiler arası ilişkiler konusunda yeterli olmalarıdır. Kişiler arası ilişkilerde özen kavramı psikolojik danışma literatüründeki terapötik ittifak kavramı ile yakın özellikler gösterdiği için terapötik ittifak kavramı aracılığıyla tartışılabilir. Terapötik ittifak; psikolojik danışman ile danışan arasındaki ilişkiyi, ilişkinin niteliğini ve gücünü ifade etmektedir (Bedi, Davis ve Arvay, 2005). Kandemir (2017) ruh sağlığı uzmanlarının PDÖ ile terapötik ittifak arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde bir anlamlı ilişkinin olduğunu belirtmiştir. Kişilerarası ilişkilere özen gösteren psikolojik danışman adayları zorlu danışanlar ile terapötik ittifak oluşturma, onların ihtiyacı olan empati, koşulsuz kabul, saygı gibi ilkeleri oturumlarda daha etkili bir şekilde verebilme konusunda daha duyarlı olarak zorlu danışanlara daha etkili hizmet sunabilirler. Buradan yola çıkarak kişilerarası ilişkiler konusunda daha özenli olan psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterliğinin yüksek olduğu söylenebilir ve bu durum bu araştırmanın bulgularıyla tutarlık göstermektedir. Ergin (2023), okul psikolojik danışmanlarının bilinçli farkındalıkların psikolojik danışma öz-yeterliklerini yordama gücünü incelediği çalışmasında psikolojik danışmada zorlu danışanlar ile çalışma konusunda bilinçli farkındalık düzeyinin etkili olduğunu belirtmiştir. Ancak bu çalışmada kendinin farkında olmanın psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterliğini yordamadığı sonucuna ulaşılmış olması dikkat çekmektedir. Bunun nedeninin psikolojik danışman adaylarının zorlu danışanlar ile henüz yeteri kadar karşılaşmadıkları, deneyim sürelerinin az olması ve danışan sayılarının az olmasının etkili olduğu düşünülebilir.

Çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik algılarının geliştirilmesinde mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin önemi olduğu söylenebilir. Özellikle, insanlara yönelme ve yardım etme gibi niteliklerin yanı sıra kişisel farkındalık/öz kontrol gibi niteliklerin hem yardım etme becerilerinde hem de psikolojik danışma oturumlarını yönetme konusunda PDÖ'ne değerli katkılar sağladığı belirlenmiştir. Ancak psikolojik danışma alanında PDÖ'nin şekillenmesinde mesleğe ilişkin kişisel eğilimin tek belirleyici olmadığını, başka faktörlerin de rol oynayabileceğini unutmamak gerekir. Bu araştırma, mesleğe ilişkin eğilimler ile PDÖ arasındaki ilişkiye dair değerli bilgiler sağlayarak, RPD eğitimi ve uygulamasında daha fazla araştırma ve gelişme için bir temel sunmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğiliminin alt boyutlarının psikolojik danışma öz-yeterliğinin alt boyutlarını yordama gücü incelenmiştir. Araştırmada ele alınan psikolojik danışman adaylarının MIKE'lerinin alt boyutlarından insanlara ve yardım etmeye yönelik olma ve kendinin farkında olma/kendini kontrol etmenin yardım becerileri öz-yeterliğini ve oturum yönetme öz-yeterliğini pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı; farklılıklara saygı ve kişilerarası ilişkilerde özenin psikolojik danışma sürecindeki zorluklara ilişkin öz-yeterliği pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı, yeniliklere açık olma ve yaşama karşı olumlu tavır değişkenlerinin ise psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterliği ve alt boyutları üzerinde anlamlı bir rolünün olmadığı belirlenmiştir.

Araştırmanın bulguları, psikolojik danışman adayları arasında öz-yeterlik algısının farklı yönlerini şekillendirmede mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerin önemli olduğunu göstermiştir. Mesleğe ilişkin kişisel eğilimin

empati, kişisel farkındalık, farklılıklara saygı ve kişilerarası ilişkilere önem verme gibi belirli boyutlarının, psikolojik danışma öz-yeterliğine olumlu katkı sağladığı açıktır. Elde edilen bulgular ışığında araştırmacılara ve psikolojik danışman eğitimcilerine yönelik birtakım öneriler sunmak mümkündür. Öncelikle, psikolojik danışman eğitimcilerine yönelik olarak, RPD programlarında psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilimlerini artırmaya yönelik psikoeğitim çalışmaları, seminer ve ders içi etkinlikler yapılarak psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik düzeylerinin artırılmasına katkıda bulunulabileceği düşünülmektedir. Ayrıca MİKE'ler ve PDÖ, yüksek lisans ve doktora programlarına öğrenci alımlarında değerlendirme kriteri olarak kullanılabilir. Bununla birlikte, RPD eğitim programlarının içerisindeki süpervizyona dayalı olan derslerde süpervizörlerin geribildirimde bulunurken mesleğe ilişkin kişisel eğilimleri baz almaları, psikolojik danışma öz-yeterliklerinin artmasında sözel ikna kaynağı bakımından destekleyici olabilir.

Son olarak, bu araştırmanın bazı sınırlıkları bulunmaktadır. Öncelikle, bu araştırma yalnızca RPD anabilim dalında öğrenim görmekte olan 4. sınıf öğrencileriyle sadece nicel yöntem kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte, araştırmanın bir diğer sınırlılığı psikolojik danışmanların akademik olmayan özelliklerinden yalnızca mesleğe ilişkin kişisel eğilimin alt boyutlarının ele almasıdır. Bu açılardan değerlendirildiğinde, gelecek araştırmalara yönelik olarak araştırmanın RPD anabilim dalında öğrenim görmekte olan 4. sınıf öğrencilerinin yanı sıra yüksek lisans öğrencisi, doktora öğrencisi veya çalışmakta olan psikolojik danışmanlarla da yapılması önerilebilir. Ayrıca MİKE'lerin PDÖ üzerindeki rolü ile ilgili nicel bulgularla birlikte deneysel, nitel, kesitsel veya boylamsal çalışmalar yürütülebilir. Gelecek araştırmalarda çeşitli psikolojik danışman nitelikleri bağımsız değişken olarak araştırmaya dâhil edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akçakaya, A. (2022). *Psikolojik danışma yardımı vermeye yönelik tutum, öz-yeterlik ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aladağ, M., Yaka, B. & Koç, İ. (2014). Psikolojik danışma becerileri eğitime ilişkin psikolojik danışman adaylarının görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14 (3), 859-886.
- Al-Darmaki, F. R. (2005). Counseling self-efficacy and its relationship to anxiety and problem solving in United Arab Emirates. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 27(2), 323-335. Doi: 10.1007/s10447-005-3190-6
- American Counseling Association, (1997). *Governing council minutes of the september governing council meeting*. Alexandria, VA.
- Asri, A.S., Zainudin, Z.N., Hassan, S.A., Ahmad, N.A. & Yusop, Y. M. (2024). Influence of e-counselling skills, ethics, and limitations on counselling self-efficacy among e-counsellors in Malaysia. *Journal of Institutional Research South East Asia*, 22(1), 302-327.
- Aydın, F. (2016). *Psikolojik danışman adaylarında psikolojik danışma öz-yeterliği, umut ve kaygının yaşam doyumu üzerindeki etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Aydın, F. (2022). *Algılanan süpervizör tarzları ile süpervizyon doyumu arasındaki ilişkide psikolojik danışma öz-yeterliğinin aracı rolü*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Bakalım, O., Şanal-Karahan, F. & Şensoy, G. (2018). The effect of group supervision on the psychological counseling self-efficacy levels of psychological counseling candidates. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 9(4), 412-428. Doi: 10.17569/tojq.439769
- Bakioğlu, F. & Türküm, A. S. (2020). Investigation of the relationships among psychological counselor candidates' counseling self-efficacy, multicultural competence, gender roles and mindfulness. *International Journal of Progressive Education*, 16(2), 223-239. Doi: 10.29329/ijpe.2020.248.17
- Bandura, A. (1986). The explanatory and predictive scope of self-efficacy theory. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 4(3), 359-373. Doi:10.1521/jscp.1986.4.3.359

- Bedi, R. P., Davis, M. D. & Arvay, M. J. (2005). The client's perspective on forming a counselling alliance and implications for research on counsellor training. *Canadian Journal of Counselling and Psychotherapy*, 39(2), 71-85.
- Börekçi, T. B. (2022). *Psikolojik danışman adaylarının umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Bruton, W. S. (2013). *The impact of a DBT training on the counselor self-efficacy of preservice counselors working with borderline personality disordered clients*. (Unpublished doctoral dissertation). Oregon State University, Corvallis, Oregon.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, spss uygulamaları ve yorum* (15. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Christensen, J. K., Dickerman, C. A. & Dorn-Medeiros, C. (2018). Building a consensus of the professional dispositions of counseling students. *The Journal of Counselor Preparation and Supervision*, 11(1).
- Clarke, B. J. & Hartley, M. T. (2023). The mediating role of mindfulness on stress and counseling self-efficacy. *Counselor Education and Supervision*, 62(4). Doi:10.1002/ceas.12278
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları*. T. Ergene (Çev. Ed.). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Cormier, S. & Nurious, P. S. (2003). *Interviewing and change strategies for helpers: Fundamental skills and cognitive behavioral interventions* (5th ed.). Pacific Grove: Thomson-Brooks/Cole.
- Cotter, C. A. (2021). *Assesment practices for personal and professional disposition in counselor education*. (Unpublished doctoral dissertation). Adams State University, Colorado.
- Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs. (2015). Professional dispositions. <https://www.cacrep.org/for-programs/2015-cacrep-standards/> adresinden erişildi.
- Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs. (2016). Section 4: Evaluation in the program. <https://www.cacrep.org/section-4-evaluation-in-the-program/> adresinden erişildi.
- Dimeff, L. & Linehan, M. M. (2001). Dialectical behavior therapy in a nutshell. *The California Psychologist*, 34, 10-13.
- Emül, B. (2021). *Psikolojik danışman adaylarının öz-yeterlik düzeylerinin ve kişilik özelliklerinin temel psikolojik danışma becerilerine ilişkin yeterlik düzeyi ile arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ender, Z., Saricali, M., Satici, S. A. & Eraslan-Capan, B. (2018). Is mindful awareness effective on hope, burnout and self-efficacy regarding school counsellors in Turkey? *British Journal of Guidance and Counselling*, 1-16. Doi: 10.1080/03069885.2018.1458072
- Ergin, G. (2023). *Okul psikolojik danışmanlarının öz-şefkat, bilinçli farkındalık ve empati düzeylerinin, psikolojik danışma öz-yeterliğini yordamadaki rolü*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Fidell, L. S. & Tabachnick, B. G. (2001). *Computer assisted research design and analysis*. ABD: Allyn and Bacon.
- Greason, P. B. & Cashwell, C. S. (2009). Mindfulness and counseling self-efficacy: The mediating role of attention and empathy. *Counselor Education and Supervision*, 49(1), 219. Doi:10.1002/j.1556-6978.2009.tb00083.x
- Hackney, H. & Cormier, S. (2008). *Psikolojik danışma ilke ve teknikleri: Psikolojik yardım süreci el kitabı*. T. Ergene ve S. Aydemir Sevim (Çev. Ed.). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Hayran, Y. (2019). *Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma özyeterliliğinin duygusal okuryazarlık ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İkiz, F. E. (2010). Psikolojik danışmanların tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Kırsehir Education Faculty*, 11(2), 25-43.
- Kandemir, M. (2017). *Psikolojik danışmanlar açısından terapötik ittifakın incelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Kaplan, D. M., Tarvydas, V. M. & Gladding, S. T. (2014). 20/20: A vision for the future of counseling: The new consensus definition of counseling. *Journal of Counseling and Development*, 92, 366-372. Doi: 10.1002/j.1556-6676.2014.00164.x
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Keskin, S. (2020). *Psikolojik danışmanların psikolojik danışma öz-yeterlikleri ve psikolojik ihtiyaç doyumları*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Korkut Owen, F., Tuzgöl Dost, M. & Bugay, A. (2014). Psikolojik danışman eğitimcilerinin psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilimleri hakkındaki görüşleri. *International Journal Of Human Sciences*, 11(1), 1037–1055. Doi:10.14687/ijhs.v11i1.2883
- Korkut Owen, F., Tuzgöl Dost, M. & Bugay Sökmez, A. (2018). Psikolojik danışman eğitiminde mesleğe ilişkin (profesyonel) kişisel eğilimi değerlendirme: Ölçek geliştirme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 173 – 191.
- Korkut Owen, F. & Tuzgöl Dost, M. (2020a). Psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilimleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (53), 83–110. Doi:10.21764/maeuefd.620671
- Korkut Owen, F. & Tuzgöl Dost, M. (2020b). Psikolojik danışman adaylarına göre etkili psikolojik danışmanın özellikleri ve psikolojik danışma eğitiminin etkisi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 259-274. Doi: [10.21733/ibad.728147](https://doi.org/10.21733/ibad.728147)
- Korkut Owen, F. (2021). Büyük beşli modeli ve psikolojik danışman adaylarının mesleğe ilişkin kişisel eğilimleri. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 80–99. Doi: 10.21733/ibad.827546
- Kurnaz, M. F. (2021). *Psikolojik danışman adaylarının etkili psikolojik danışman nitelikleri, psikolojik danışma becerileri ve sahip oldukları değerleri arasındaki yordayıcı ilişkiler*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Lam, S., Tracz, S. & Lucey, C. (2013). Age, gender, and ethnicity of counsellor trainees and corresponding counselling self-efficacy: research findings and implications for counsellor educators. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 35(3), 172–187. Doi: 10.1007/s10447-012- 9175- 3
- Larson, L. M. (1998). The social cognitive model of counselor training. *The Counseling Psychologist*, 26(2), 219–273. Doi: 10.1177/0011000098262002
- Larson, L. M. & Daniels, J. A. (1998). Review of the counseling self-efficacy literature. *The Counseling Psychologist*, 26(2), 179–218. Doi: 10.1177/0011000098262001
- Larson, L. M. & Daniels, J. A. (2001). The impact of performance feedback on counseling self-efficacy and counselor anxiety. *Counselor Education and Supervision*, 41(2), 120–130. Doi: 10.1002/j.1556-6978.2001.tb01276.x
- Larson, L. M., Suzuki, L. A., Gillespie, K. N., Potenza, M. T., Bechtel, M. A. & Toulouse, A. L. (1992). Development and validation of the counseling selfestimate inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 39(1), 105–120. Doi: 10.1037/0022-0167.39.1.105
- Latorre, C., Leppma, M., Platt, L. F., Shook, N. & Daniels, J. (2023). The relationship between mindfulness and self-compassion for self-assessed competency and self efficacy of psychologists-in-training. *Training and Education in Psychology*, 17(2). Doi:10.1037/tep0000395
- Lent, R. W., Hill, C. E. & Hoffman, M. A. (2003). Development and validation of the counselor activity self-efficacy scales. *Journal of Counseling Psychology*, 50(1), 97–108. Doi: 10.1037/0022-0167.50.1.97
- Lewandowski, K. (2019). *Predictability of supervisor characteristics and counselor anxiety on pre-licensed counselors' self-efficacy*. (Unpublished doctoral dissertation). Capella University, Minnesota.
- Mand, F.J., Plexico, L. W., Erath, S. A. & Hamilton, M. B. (2023). Speech-language pathologists' counselor self-efficacy. *Journal of Communication Disorders*, 101. Doi: 10.1016/j.jcomdis.2022.106296
- McAdams, C. R., Foster, V. A. & Ward, T. J. (2007). Remediation and dismissal policies in counselor education: Lessons learned from a challenge in federal court. *Counselor Education and Supervision*, 46, 212–229. Doi: 10.1002/j.1556-6978.2007.tb00026.x
- Meydan, B. (2015). Bireyle psikolojik danışma uygulamasında Mikro Beceri Süpervizyon Modeli'nin etkililiğinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(43), 55- 68
- Mullen, P. R., Uwamahoro, O., Blount, A. J. & Lambie, G. W. (2015). Development of counseling students' self-efficacy during preparation and training. *The Professional Counselor*, 5, 175 – 184. Doi:10.15241/prm.5.1.175
- National Council for Accreditation of Teacher Education (2001). Standards for professional development schools. <https://caepnet.org/~media/Files/caep/accreditation-resources/ncate-standards-2001.pdf?la=en> adresinden erişildi.

- Özden, U. (2023). *Psikolojik danışman adaylarında bilişsel esneklik ve psikolojik danışma özyeterliliği arasındaki ilişkide kaygının aracı rolü*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Özteke, H. İ. (2011). *İlköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanların sosyal karşılaştırma ve öz-bilinç düzeyleri ile psikolojik danışma öz-yeterlilik inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Pamukçu, B. (2011). *The investigation of counseling self-efficacy levels of counselor trainees*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pamukçu, B. & Demir, A. (2013). Psikolojik danışma öz-yeterlilik ölçeği Türkçe formu'nun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (40), 212 – 221.
- Pamukçu, B. (2022). An exploration of Turkish counselor trainees' development in experiential training groups: An uncontrolled case study. *International Journal of Group Psychotherapy*, 72(1), 64-92. Doi:10.1080/00207284.2021.2015602
- Ricker, M., Nystul, M. & Waldo, M. (1999). Counselors' and clients' ethnic similarity and therapeutic alliance in time-limited outcomes of counseling. *Psychological Reports*, 84 (2), 674 – 676. Doi:10.2466/PRO.84.2.674-676
- Rogers, C. (1961). *On becoming a person*. Boston: Houghton Mifflin.
- Saleem, T. & Hawamdeh, E.S. (2023). Counselor self-efficacy, spiritual well-being and compassion satisfaction/fatigue among mental health professionals in Pakistan. *Current Psychology*, 42. Doi:10.1007/s12144-021-02499-5
- Sali-Bilgiç, H. (2011). *Rehber öğretmenlerin (psikolojik danışmanların) öz yeterlilikleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sarı, E. & Çakır, Y. (2020). Okul psikolojik danışman adaylarının beş faktör kişilik özelliklerinin psikolojik danışmanlık öz yeterlilikleri üzerindeki etkisi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(23), 473-491. Doi:10.38155/ksbd.777866
- Seligman, L. & Reichenberg, L. W. (2019). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları*. E. E. Yerlikaya (Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E. S. & Çinko, M. (2008). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi* (2. Baskı). İstanbul: Beta.
- Spurgeon, S., Gibbons, M. & Cochran, J. (2012). Creating personal dispositions for a professional counseling program. *Counseling and Values*, 57(4), 96 – 108. Doi:10.1002/j.2161-007X.2012.00011.x
- Şekerci, Ö. (2022). *Psikolojik danışman adaylarının psikolojik belirtileri ile mesleki eğilimleri arasındaki ilişkide psikolojik yardım arama tutumunun aracı rolü*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya
- Tan, H. (2000). *Psikolojik danışma ve rehberlik teori ve uygulama*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Tang, M., Addison, K. D., LaSure-Bryant, D., Norman, R., O'Connell, W. & Stewart-Sicking, J. A. (2004). Factors that influence self-efficacy of counseling students: An exploratory study. *Counselor Education and Supervision*, 44,70 – 81. Doi:10.1002/j.1556-6978.2004.tb01861.x
- Tokyürekli, E. (2020). *Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma yapmaya yönelik özyeterlilik alguları*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Voltan Acar, N. (2008). *Yeniden terapötik iletişim: Kişiler arası ilişkiler* (5. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Yaka, B. (2005). Psikolojik danışmanların temel psikolojik danışma becerilerine ilişkin yeterlilik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yam, F. C. (2014). *Psikolojik danışma öz yeterliliği: kişilik özellikleri, durumluk sürekli kaygı düzeyleri ve geçmiş eğitim yaşantıları*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Yayla, E. (2016). *Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışma niteliklerinin psikolojik danışma öz-yeterlilik algularına göre incelenmesi: İzmir ili örneği*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yayla, E. & İkiz, F.E. (2017). Psikolojik danışmanların etkili nitelikleri ile danışma öz-yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(14), 31-44.

-
- Yayla, D. (2021). Psikolojik danışmada etik ihlaller. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Young, M. E. (2009). *Learning the art of helping: Building blocks and techniques* (4th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Yökatlas (2021). Rehberlik ve psikolojik danışmanlık programı bulunan tüm üniversiteler. <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10172> adresinden erişildi.

Extended Abstract

Introduction

The purpose of this study is to examine the relationship between professional dispositions and counseling self-efficacy levels of counselor trainees. This study is believed to contribute to the literature on personal factors that play a role in counseling self-efficacy. Additionally, it is considered significant as the first study revealing the role of professional disposition on counseling self-efficacy.

Counseling self-efficacy is a counselor's beliefs and evaluations about his/her ability to effectively provide counseling services. There are four sources that affect counseling self-efficacy: mastery, modeling, social persuasion and affective arousal. There are three fundamental areas of competence in counseling self-efficacy. These areas are helping skill self-efficacy, session management self-efficacy and counseling challenges self-efficacy. Counselors with high counseling self-efficacy are successful in applying counseling skills, can cope with challenges encountered during sessions, are confident in conducting sessions, and can manage their anxiety. On the other hand, counselors with low counseling self-efficacy are struggled to provide counseling services, have low self-confidence, and put less effort into learning new counseling skills.

Demographic characteristics, academic attributes, and personal traits influence the counseling self-efficacy of counselor trainees. Recent studies have highlighted the impact of personal traits. One of the personal traits believed to play a role in explaining counseling self-efficacy is professional dispositions. Professional disposition refers to the characteristics that describe the counselors' professional development, their relationships with clients and colleagues, their dedication, values, and professional behaviors. Researchers have identified the characteristics included in professional dispositions. Professional dispositions include diversity tolerance, compassionate communication with clients, prosocial tendency, positive attitude toward live, self-awareness/ self-control and openness to new experience.

Method

The method of the study is the correlational survey model. The participants of the study consist of 299 counselor trainees (223 women and 76 men) from nine public universities in Türkiye during the 2021-2022 academic year. The data for the study were collected using the Personal Information Form, Counseling Self-Efficacy Scale and Professional Disposition Scale. The obtained data were initially evaluated based on the assumptions of multiple regression analysis (normality, linearity, autocorrelation, and multicollinearity). Subsequently, Pearson Correlation Analysis was conducted to examine whether there is a significant relationship between the variables. Finally, multiple regression analysis was performed to determine the predictive power of counselor trainees' professional dispositions on their counseling self-efficacy.

Findings

According to the findings, it was found that prosocial tendency and self-awareness/ self-control positively and significantly predicted the helping skill self-efficacy levels of counselor trainees. Diversity tolerance, compassionate communication with clients and openness to new experience did not predict helping skill self-efficacy. Prosocial tendency and self-awareness/ self-control positively and significantly predicted the session management self-efficacy levels of counselor trainees. Diversity tolerance, compassionate communication with clients, positive attitude toward live and openness to new experience did not predict session management self-efficacy. Finally, it was found that diversity tolerance and compassionate communication with clients positively and significantly predicted the counseling challenges self-efficacy levels of counselor trainees. Prosocial tendency, positive attitude toward live, self-awareness/ self-control and openness to new experience did not predict session counseling challenges self-efficacy.

Result and Discussion

As a result of the analyses, professional dispositions play an important role in the development of counselor trainees' counseling self-efficacy perceptions. Certain dimensions, such as empathy, self-awareness, diversity

tolerance and compassionate communication with clients, positively contribute to counseling self-efficacy. However, it should be noted that professional disposition is not the sole determinant in shaping counseling self-efficacy, and other factors may also play a role.

The present study had some limitations. Firstly, this research was conducted solely with 4th-year students studying in the department of guidance and counseling, using only quantitative methods. Additionally, another limitation of the research is that it addresses only the subdimensions of professional disposition among non-academic characteristics of counselors. From this perspective, it is suggested that future research could be conducted not only with 4th-year undergraduate counseling students but also with master's students, doctoral students, or counselors. In addition, experimental, qualitative, cross-sectional, or longitudinal studies could be conducted regarding the role of professional dispositions in counseling self-efficacy. In future research, various qualities of counselors could be included as independent variables.